

העלון לאברכי כולל, בני הישיבות ולכל לומדי התורה

א איחוד בחידוד

המאחד בקרבו חידודים ותשובות בהלכה ובאגדה

לע"נ הרב יוסף זצ"ל קולמן
בן הוצבר הרב אהרן דוד זצ"ל

לע"נ ר' שמעון יהודה זצ"ל עפשטיין
בן הגה"צ אברהם יעקב (וייזל) זצוקלה"ה

לעילוי נשמת

זקנתינו מרת בילה ע"ה אורצל
ב"ר שמשון רפאל (ארלנגר) זצ"ל
נלב"ע י"ב כסלו תשנ"ו, תנצב"ה

פרשת ויצא תשפ"ו גיליון שנה כ'

כתב חידה

לגאולת עמי הפלאית נצרכה גם זכותי,
מלבד הטובה המתמשכת שזכו מחמתי.

בעקבות מה שממבקשי היחס זולזלתי,
ביחוסו של נכדי כבוד רב ועצום נחלתי.

באורחותי עם כולם בשפלות הרוח נהגתי,
ורבים מעון השבתי ולאהבת הכלל זכיתי.

מ י א נ י ?

רמז: דמות מבין 'רועי ישראל ומנהיגיו'!

חילוקא דרבנן

כתיב (בראשית כ"ח י'): "ויצא יעקב מבאר שבע ויגד חנה". ופירש"י: "ויצא יעקב מבאר שבע. לא היה צריך לכתוב אלא ויגד יעקב חנה, ולמה הזכיר יציאתו. אלא מגיד שייצאת צדיק מן המקום עושה רושם; שבזמן שהצדיק בעיר, הוא הורה הוא זיוה הורה. יצא משם, פנה הורה פנה זיוה פנה הורה. וכן (רות א' ז') ותצא מן המקום, האמור בענין ורות". ומבואר, דמקרא האמור ביציאת יעקב, למדנו על יציאת הצדיק מן המקום עושה רושם, וכן יש להסביר גם גבי יציאת נעמי ורות. ע"י בפסוק (רות שם): "ותצא מן המקום אשר היתה שמה ושתיה קמה ותלכנה בדרך לשוב אל ארץ יהודה", ופירש"י: "ותצא מן המקום. למה נאמר, הרי כבר נאמר (שם ו'), ותשב משך מואב, ומהיכן תשוב אם לא תצא מן המקום שהיתה שם. אלא מגיד שייצאת צדיק מן המקום נכיר עושה רושם, פנה זיוה פנה הורה פנה שבה של עיר. וכן, ויצא יעקב מבאר שבע". ומבואר, שמקור דרשא זו למדנו מנעמי ורות, ורק שייך להסביר זאת אף גבי יציאת יעקב, ולא שהמקור הוא מייצאת יעקב. ומדוע אצלו פירש רש"י שהמקור הוא מיעקב, ועוד קשה מדוע בכלל בענין לשני מקורות על כך.

וצריך ביאור!!!

מדור זה נתרם לע"נ איסר יעקב בן מנחם מנדל וחנה בנה בת שמאי ז"ל

מענינא דסדרא

"זאת בריתי אשר תשמרו... המול לכם כל זכר" (בראשית י"ז י').

היכן בפרשתינו, מצינו מעשה או הנהגה בענין 'ברית מילה', או שניתן ללמוד על דבר מענייני 'ברית מילה' מעלתה וכוהה והלכותיה, או על הדרכים והצורות הראויות אל עשייתה?

מדור זה נתרם לזכות חוה בת חיה שרה

המשך: וצריך לומר, מחדש המהרי"ל דיסקין, שאין הכי נמי, יעקב לא רכש וקנה כל עבד מהטעם האמור, שלא מצא עבד שישכים שימולו אותו, על כן התחכם יעקב לקנות שפחות מעוברות, וכאשר ילדו, מל את בניהם ביום השמיני, כדין 'ילדי בית' הנימול לשמונה, וכשבני השפחות הללו גדלו, היו לו לעבדים מהולים.

נמצא לפי זה, שאצל אברהם שהתורה כתבה אודות שפחותיו, אין כל הכרח שהיו מעוברות, על כן כתוב חסר, ואילו אצל יעקב, כל הסיבה שהוא קנה את אותן שפחות, הוא משום עיבורן, ומשום כך נכתבו מלא, שהיו מלאות בעוברן. ולפי חשבון זה גם יתבאר מדוע בכל מקום נכתבו העבדים לפני השפחות, כי אצל אברהם לא היה שייכות בין העבדים לשפחות, ועל כן הקדים הזכרים לנקבות. אכן אצל יעקב, שכאמור השפחות הם היו סיבת היות העבדים, לכך הקדים הפסוק את השפחות לעבדים (ועיקר יסודו זה של המהרי"ל דיסקין, שהעבדים באו על ידי השפחות, יעויין במשך חכמה שכתב בדרך דומה).

כאשר נצרך את חידושיהם של שני החכמים שהתנבאו כל אחד בדרכו הוא, הנצי"ב והמהרי"ל דיסקין, יתורצו כל שאלותינו על הפסוק, והכל יבוא על מקומו בשלום.

שלוחה בזאת ברכת מזל טוב לבבית מעומקא דליבא

לידידנו הנעלה והנכבד

מחשובי התלמידי חכמים בעיר התורה 'בני ברק' וממריצי התורה ב'נס ציונה'

שמו הולך לפניו בעמלו ושקידתו המופלגת בתורה

ידיו רב לו בדיעת התורה ונהירין לו שביליה ונתיבותיה בכל חלקיה

הגאון ר' יצחק בן יוסף שליט"א

מזכה הרבים במימון הדפסת והפצת גיליוניו לאלפים בבני ברק וסביבותיה

לרגל השמחה במעונו, באירוסיו בתו הכלה שתחי'

עב"ג הבה"ח נריה כהן שיחי' מבחירי ישיבת 'משכנות התורה'

יתן ה' שהזיווג יעלה יפה לתפארת המשפחות המפוארות בישראל, וזכו להקים בית נאמן בישראל, בנינים בנינים עוסקים בתורה ובמצוות, דורות ישרים מבורכים, ורוב שמחה ונחת מכל יוצ"ח, בהמשך עמלה של תורה והרצת תורה, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא ואך טוב וחסד כל הימים

המברכים מקרב לב, מערכת 'האיחוד בחידוד' ורבות 'קוראי עונג'

נפלאות מתורתך

"ויפרץ האיש מאד מאד ויהי לו צאן רבות וישפחות ועבדים וגמלים וחמרים". בראשית ל"מ"ג.

בארבע פעמים מוזכרים בתורה עבדים ושפחות, ובכל שלשת הפעמים הראשונים כתובים העבדים לפני השפחות (שם י"ב ט"ז): "ולאברהם הטיב בעבורה ויהי לו צאן וקרבן וחמרים ועבדים ושפחות ואתנת וגמלים". וכן (שם כ"ו י"ז): "ויקח אבימלך צאן וקרבן ועבדים ושפחות ויתן לאברהם וישב לו את שרה אשתו". וכן (שם כ"ד ל"ה): "וה' ברך את אדני מאד ויגדל ויתן לו צאן וקרבן וכסף וזהב ועבדים ושפחות וגמלים וחמרים". ואילו בפעם הרביעית, בפסוק דידן, כתבה התורה את השפחות לפני העבדים, ולא דבר ריק הוא.

כשנתבונן בפסוקים נראה שיש הבדל נוסף בין הפסוק בפרשתנו אודות יעקב, לבין שלשת הפסוקים האחרים, שבשלושת הפסוקים אודות אברהם, מוזכר שהיה לו 'צאן ובקר', ואילו בפסוק דידן לא מוזכרים הבקר כלל, אלא רק הצאן, וגם הוא דבר הצריך ביאור.

מה גם צריך הבנה, שפשטות פסוק דידן, שלא היה ליעקב בקר כלל, ואילו בריש פרשת וישלח, שולח יעקב לומר לעשר הרשע (שם ל"ב ו'): "ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ואשלה להגיד לאדני למצא חן בעיניך". ואף כששמע שעשו בא לקראתו למלחמה ונחצה את מחנהו, נאמר בפסוק שחצה אף את הבקר (שם ח'): "ויירא יעקב מאד ויצר לו ויחץ את הקם אשר איתו ואת הצאן ואת הבקר והגמלים לשני מחנות", וגם הוסיף יעקב ושולח לעשו מהם, דכתיב (שם ט"ז): "גמלים מיניקות ובניהם שלשים פרות ארבעים ופרים עשרה אנתת עשרים ועיזים עשרה", הרי שהיו לו ליעקב בקר לרוב.

*

הרד"ק כבר התקשה מדוע נשמטו הבקר מפסוק דידן, ולפי"ז מיישב מנין באו הבקר עליהם נאמר לעשו בשליחות יעקב ואף נמסרו לו בדורון, וכתוב על כך: "ולא זכר הבקר, כי מלאכתו היה בצאן ובהם היה מתעסק ואע"פ שהיה לו בקר". וע"ע במלבי"ם שביאר בדרך אחרת, שבתחילה לא היו לו ליעקב בקר כלל, אלא לאחר שש שנות העבודה הנוספים אצל לבן, כשהשלים עשרים שנה של עבודה קשה, אז היה לו גם בקר, וזה מה שיעקב שולח לבן לעשו, שרק כעת סוף סוף הצליח לרכוש בקר, ואת הבקר הזה שהשיג לאחר כה הרבה שנות עמל ויגיעה, אותו שולח אליו בדורון כבדי לפייסו.

כשנוסיף להתבונן בדברי הפסוקים, נגלה דקדוק נוסף, והוא, שכאשר התורה כותבת צאן ובקר עם עבדים ושפחות, תמיד יקדמו הצאן והבקר לעבדים והשפחות, אך כאשר נכתבים האתונות וגמלים, הם נכתבים לאחר העבדים והשפחות. זאת ועוד, שכאשר מוזכרים צאן ובקר וגמלים וחמורים, אינם נכתבים בדרך כפי שבפשטות היה ראוי להיות, אלא ביניהם נכתבים העבדים והשפחות, וצריך להבין מדוע סדר הכתיבה בתורה כן הוא.

*

הנצי"ב בפסוק דידן התקשה בחלק מהשאלות שהזכרנו, ועל כך משיב, שלעולם לא היה ליעקב באותה שעה בקר, ומסיבה זו הם לא הוזכרו בפסוק, וגדולתו ועשירותו של יעקב היו רק מהצאן. ומוסיף הנצי"ב ומבאר, שכידוע מלאכת הצאן שהוא חליבה וגיוח, היא בעצם מלאכת נשים, ומשום כך השפחות מסוגלות להם יותר מהעבדים, ואילו העבדים מסוגלים יותר למלאכת הבקר, על כן לאחר שהתורה כתבה אודות צאנו, כתבה אחריהם את השפחות, ורק לאחריהם הזכירו את העבדים. והוסיף המשך חכמה וביאר, שגם אם השפחות עושות את מלאכת הבקר, הם אינן עושות את מלאכת החמורים והסוסים [ויתכן ואף הגמלים], דכאיתא בכתובות ס"א ב', על כן באה התורה ללמדנו דרך ההנהגה הראויה, ששפחה תעסוק בעבודת הצאן ואף הבקר, ולא תעבוד בעבודת החמורים והגמלים, אלא בהם יעבדו רק העבדים, ולכן בכל מקום בו נכתבו בקר וצאן, חמורים וגמלים, כתבה התורה ביניהם עבד או שפחה, ללמדנו הנהגה נכונה זו.

*

המהרי"ל דיסקין מוסיף ומקשה, שבשלושת הפסוקים שהבאנו לעיל אודות קניינו של אברהם, תמיד יקדם 'שפחת' חסר, ואילו בפסוק דידן, אודות קניינו של יעקב, כתוב 'שפחות' מלא.

ומתוך המהרי"ל דיסקין את רוב השאלות ביישוב מיוחד על פי חשבון נפלא, דכרוך בקודש, והוא שאברהם, בתחילה קנה עבדים שהם נצרכים יותר לעבודה, וכשהיו לו עבדים, היה מוכרח לקנות עבורם גם שפחות כדי לזווג להם ושיטרו עבורו וולדות של עבדים ושפחות, על כן, היות והעבדים היו אצלו ראשונים, וגם בכל מקום הזכרים קודמים לנקבות, מקדימה התורה את העבדים לשפחות. וכאשר ציוה ה' את אברהם על מצות מילה, כלל בתוכה גם את מילת עבדיו, והוא אכן מל את כל עבדיו עמו, כמפורש בפסוק (שם י"ז כ"ג), אלא שאחרי שצונו על מצוה זו, בכל קניית עבד התנה עם העבד שלוקחו על דעת שימול אותו כדין ישראל הקונה עבד (יבמות מ"ב ב'), והיות ואברהם היה נשיא אלקים וחשוב מאוד בעיני הבריות, הסכימו העבדים שימול אותם. אכן כאשר יעקב רצה שיהיו לו עבדים, לא היה באפשרותו לקנותם, כי סתם עבד אינו מסכים שימולוהו, והפסוק המעיד שהיו לו עבדים באותה שעה שהיה בבית לבן, לא היו אלו עבדים מבית אביו, שהרי ריק מכל הגיע לבית לבן (לאחר שאליזב' שדד ממנו את כל מה שהיה לו), אלא היו אלו עבדים מקניינו שקנה ורכש בדמי צאנו, גוי שעדיין צריך להבין, מהיכן מצא יעקב עבדים שהסכימו שימול אותם, כאשר סתם גוי אינו מסכים שימולוהו.

